

комерційних прав на використання національного повітряного простору; принцип екологічного захисту повітряного простору України; принцип пріоритету охорони життя і здоров'я людини; принцип охорони та раціонального використання атмосферного повітря; принцип "забруднювач платить"; принцип платності використання повітряного простору для авіап перевезень та ін. у системі цивільної авіації.

У статті 13 Конституції України сказано: "атмосферне повітря є об'єктом права власності Українського народу". На нашу думку, необхідно також закріпити у Повітряному кодексі України положення, що: "держава є не тільки сувереном свого повітряного простору, а й його власником". Таким чином кодекс зможе закріпити конкурентну поведінку на ринку авіап перевезень та встановити його правила. На основі цього діапазон повноважень повітряного права буде значно розширений.

Особливого значення в сучасних умовах набуває включення у Повітряний кодекс норм суміжних галузей права, що також регулюють діяльність цивільної авіації. Зокрема цілого ряду пунктів, які стосуються охорони навколишнього природного середовища, адже поточна редакція не повністю охоплює негативний вплив авіатранспортних процесів на довкілля. Використання повітряного простору України в рамках правового регулювання передбачає такий вид діяльності, у процесі якої відбувається переміщення у повітряному просторі повітряних суден, ракет та інших матеріальних об'єктів. Повітряне право України покликано визначати правові основи функціонування у нових умовах не тільки цивільної авіатранспортної системи, а й усієї системи юридичних норм щодо використання повітряного простору країни. Зведення змісту повітряного права тільки до підгалузі або правового інституту транспортного права не розкриває його місця і ролі у системі права України. З огляду на це доцільно акцентувати увагу на проблему цілісності повітряного права.

Виконання усіх видів авіаційної діяльності неможливе без використання у повітряному просторі різних видів літальних апаратів (повітряних куль, аеростатів, повітряних суден, ракетноносіїв тощо). Проте єдиної класифікації літальних апаратів та визначення при цьому їх правового статусу законодавством України не передбачено, що ускладнює формування основ правового регулювання відносин власності та інших майнових і немайнових прав.

Тож не дивлячись на те, що повітряне право України вже давно сформована галузь права, воно має ряд недоліків, які необхідно вирішити:

- недосконалість і суперечливість правового режиму відкритого неба;
- проблему урахування і необхідність удосконалення норм суміжних галузей права, зокрема тих, що стосуються охорони навколишнього природного середовища;
- проблему класифікації літальних апаратів і визначення їх правового статусу;
- приведення системи законодавства України у галузі зовнішньоекономічних зв'язків у відповідність до чинних у міжнародному праві принципів та норм.

Література:

1. Бордунов В. Д. Международное воздушное право: Учеб. пособие. – М.: НОУ ВКШ "Авиабизнес" узд-во "Научная книга", 2007 – 464 с.
2. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // www.rada.gov.ua
3. Теорія держави і права. Навч. посібник / За заг. ред. В. В. Копейчикова і С. Л. Лисенкова. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 290 с.
4. Повітряний кодекс України. Закон України від 19.05.2011 № 3393-VI // www.rada.gov.ua

УКД 347/82(043.2)

Стружок Н.В.,
студентка,
Інститут екологічної безпеки,
Національний авіаційний університет, м.Київ
Попадин С.Ю.,
студент,
Інститут екологічної безпеки,
Національний авіаційний університет, м.Київ
Науковий керівник: Чабах О.М., старший викладач

ЮРИДИЧНИЙ СТАТУС ТА ПРИНЦИПИ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ

Виникнення міжнародного космічного права безпосередньо пов'язане з запуском в Радянському Союзі 4 жовтня 1957 першого штучного супутника Землі, який не тільки поклав початок освоєнню космосу людиною, але і вплинув на багато сторін суспільного життя, включаючи всю сферу міжнародних відносин. Відкрилася нова сфера діяльності людини, яка має велике значення для життя на Землі.

Стало за необхідне правове регулювання, в якому головна роль належить міжнародному праву. Створення міжнародного космічного права цікаво в тому відношенні, що демонструє здатність міжнародної спільноти швидко відгукуватися на потреби життя, використовуючи широкий арсенал нормотворчих процесів.

Початок був покладений звичайною нормою, що з'явилася відразу після запуску першого супутника. Вона склалася в результаті визнання державами права мирного прольоту над їх територіями не тільки в космосі, але і на відповідній ділянці повітряного простору при запуску і приземленні.

Ще до розробки першого спеціального Договору про космос 1967 року ряд принципів і норм міжнародного космічного права склався як звичайно-правових. Деякі звичайно-правові принципи і норми, що відносяться до космічної діяльності, знайшли своє підтвердження в прийнятих одноголосно резолюціях Генеральної Асамблеї ООН. Серед них особливо слід відзначити резолюцію 1721 (16) від 20 грудня 1961 року і резолюцію 1962 (18) від 13 грудня 1963 року. Остання містить Декларацію правових принципів діяльності держав з дослідження і використання космічного простору.

Міжнародне космічне право формується переважно як договірне. Міжнародне повітряне право – це частина міжнародного права, що представляє собою систему норм, що регулюють відносини між суб'єктами міжнародного права в зв'язку з використанням повітряного простору цивільною авіацією.

Насамперед саме найменування "міжнародне повітряне право" визначає питання про просторову сферу його застосування. Мова йде про простір, що має юридичний статус повітряного простору. Точної межі між повітряним і космічним просторами не встановлено. Складність такого встановлення пояснюється, зокрема, тим, що апарати "Шаттл" або "Буран" здійснюють політ як у космічному просторі, так і (особливо при приземленні) у повітряному просторі. Інакше кажучи, при цьому вступають у дію як космічне, так і міжнародне повітряне право. Слід вказати на те, що космічний простір, розташований у юридичному і фізичному сенсі за межами земного повітряного простору що простирається в безкраїсть не маючи ніякої межі, не пристосований для життя і діяльності людини, а також ніяких інших живих істот, крім спеціальних апаратів і пристроїв, причому на обмежений час. Тому в даний час для держав немає сенсу оголошувати територіальні претензії на певні ділянки таких просторів.

Слід враховувати юридичну неоднорідність повітряного простору.

Виходячи з правового статусу повітряного простору, можна стверджувати, що його статус у міжнародному праві є двояким: з одного боку – частина простору, є інтегральною частиною конкретної держави, з іншого боку – це простори, що знаходяться за межами державної території.

Юридичний статус міжнародного повітряного простору полягає в його непідпорядкованості суверенітету певної держави, тобто у відсутності в його просторових межах виняткової юрисдикції будь-якої держави. Цей простір вільний для досліджень і використовується в мирних цілях усіма громадянами, будь-якими фізичними і юридичними особами, але з урахуванням міжнародних зобов'язань держав.

Тому в основі регулювання міжнародних польотів лежать такі принципи:

- а) принцип повного і виняткового суверенітету держави над повітряним простором над його територією;
- б) принцип нерозповсюдження суверенітету держави на повітряний простір, розташований над недержавною, міжнародною територією
- в) принцип екологічного захисту повітряного простору України,
- г) принцип пріоритету охорони життя і здоров'я людини,
- д) принцип охорони та раціонального використання атмосферного повітря,
- е) принцип "забруднювач платить",
- є) принцип платності використання повітряного простору для авіап перевезень. З огляду на вищезазначене, можна зробити такі висновки:

– принципи права, наповнені органічною раціональністю та справедливістю безвідносно їхньої приналежності до тієї чи іншої галузі права послужили базою для розробки нових законодавчих актів, стали ключовим елементом розвитку правовідносин у сфері повітряних правовідносин;

– сутнісна роль та значення принципів як відправних ідей існування повітряного права, що розкривають найважливіші закономірності і підвалини системи права у зв'язку з формуванням та розвитком загальноєвропейського права зростатимуть, оскільки вони є спільними для всіх західноєвропейських держав.

Література:

1. Колосов Ю.М. Борьба за мирный космос: Критика буржуазных теорий космического права. – М.: Междунар. отношения, 1968. – 127 с.
2. Колосов Ю.М. Международное право: Учебник. / отв. ред. Ю.М. Колосов, В.И. Кузнецов. – М.: Международные отношения, 1999. – 720 с.